

TAALBESCHOUWING: NADENKEN OVER TEKSTEN

Doelen

- De termen 'lay-out', 'cursief' en 'vetjes' correct gebruiken
- De bedoeling van een lay-out inzien
- De bedoeling van cursieve en vetgedrukte woorden inzien.
- De bedoeling van alinea's begrijpen.

Materiaal

- Werkboek pag. 59–61
- Aanvullende oefeningen: werkboek pag. 62–63

Lesverloop

1 Introductie – Motivatie

Houd een kort klasgesprek over huisdieren.

- Wie heeft er een huisdier?
- Wie zou er graag een hebben?
- Welke dieren vind je het leukst?
- Wat doe je als je huisdier ziek is?

Bekijk met de leerlingen oefening 1. Laat ze de tekst nog niet geconcentreerd lezen. Doe aan voorspelend lezen aan de hand van deze vragen:

- Waarover denk je dat de tekst zal gaan?
- Waarom denk je dat? (afbeelding, titel, voorafgaand klasgesprek)
- Welke woorden vallen meteen op? (Titel, aantal vetgedrukte woorden).
- Waarom zouden die woorden in vetjes zijn weergegeven?
(Hier hoeft je nog geen correct antwoord te krijgen).

2 Kern

2.1 Leerfase

Geef de leerlingen de opdracht om de tekst te lezen, en na te gaan waarom sommige woorden in het vetjes zijn gedrukt.

Nadat de leerlingen de tekst hebben gelezen, stel je volgende leervragen:

- Stemt de tekst overeen met wat jullie ervan verwacht hadden?
- Waarom zijn sommige woorden in het vetjes gedrukt?
 - Het zijn nieuwe woorden of belangrijke woorden in de tekst.
- Onder de tekst staat exact dezelfde tekst afgebeeld. Welke verschillen zijn er met de eerste tekst?
 - Titel is niet groot, geen woorden in 'vetjes', alle zinnen staan achter elkaar.
 - Besteed in deze lesfase al aandacht aan het correcte gebruik van de term 'vetjes'.
- Welke van beide teksten zou je liefst lezen? Waarom?
 - De eerste tekst: veel duidelijker, meer overzicht, meer structuur.
- Waarom is een tekst in 'stukjes' beter?
 - In elk stukje staat een nieuwe gedachte, een nieuw 'idee'.
- Leg uit dat we een tekststukjes 'alinea' noemen.
- Er is nog een stukje tekst dat anders is weergegeven. Welk stukje is dat?
 - De tekst bij de foto, die staat een beetje schuin.
- Waarom zou deze tekst anders zijn gedrukt?
 - Hij hoort bij de afbeelding en dat wordt zo duidelijk.
- Leg uit dat we dit 'cursief' noemen.

Vul de kadertjes in bij de oefentekst. Breng de termen op het bord ('alinea', 'cursief' en 'vetjes'). Vestig de aandacht op het feit dat zowel vetjes als cursief manier zijn om iets duidelijk te maken, om ergens de aandacht op te vestigen of om bij een afbeelding te plaatsen.

2 Oefenfase

Oefening 1 heeft als doel de terminologie vast te zetten. De leerlingen werken daarom best individueel en schrijven in de juiste vakjes welke term gezocht wordt. Klassikaal verbeteren.

3 Slot

Uitbreidingsoefening: de leerlingen gaan op zoek in non-fictieteksten naar alinea's en woorden die cursief en vetjes zijn weergegeven.

AANVULLENDE OEFENINGEN TAALBESCHOUWING

De leerlingen herhalen de herkenning van een werkwoord en een persoonsvorm.
Deze oefeningen kan je weer in contractwerk stoppen of meegeven als een herhalingstaak.

TAALBESCHOUWING EVALUATIE

Doelen

- De bedoeling van een boodschap achterhalen.
- Bij een gegeven boodschap aangeven wie de zender is.
- Bij een gegeven uitspraak aangeven wie de ontvanger is.
- Het onderwerp in zinnen aanduiden.
- Aanduiden hoe in een zin de persoonvorm is gevonden.
- Het onderwerp aanduiden.
- Zinnen schrijven van enkelvoud naar meervoud.
- Feit of vooroordeel herkennen.
- Fictie en non-fictie onderscheiden.
- Een tekst omzetten van verleden naar tegenwoordige tijd.
- Klankvaste en klankveranderende werkwoorden onderscheiden.

Materiaal

- kopieerblad 79–81
- kopieerblad correctiesleutel 82–84

Toelichting

De toets evalueert belangrijke leerinhouden uit de gegeven lessen.

Verwerking van de resultaten:

- een klassikale foutenanalyse,
- een individuele foutenanalyse waarop op- en aanmerkingen worden genoteerd.

Algemene remediëring

Bespreek de werkbladen met de leerlingen. Overloop alle opdrachten. Laat per opdracht een leerling verwoorden wat er verwacht werd. Laat door de betrokken leerlingen verwoorden wat er fout werd gemaakt en wat ze moeilijk vonden. Laat eventueel een medeleerling hulp bieden en uitleg geven. Stuur bij waar het kan.

Remediëring per doel

Oefening 1, 2 en 3

Remediëring

Confronteer de leerlingen met uitspraken als: *De juf zegt: "Rik, schik jij de boeken eens mooi in het rek" en Papa vraagt: "Ann, help je even de auto wassen?"*. Bespreek die uitspraken met de leerlingen. Schrijf ze eventueel op het bord. Laat hen zoeken en verwoorden welke de bedoelingen ervan zijn. Wat is telkens de boodschap? Laat die uitvoeren / uitbeelden. Trek de aandacht op wie is de zender en wie de ontvanger is? Ondersteun visueel, bijvoorbeeld via kleurkrijt, op het bord.

Oefening 4, 5 en 6

Remediëring

Laat de leerlingen enkele eenvoudige zinnen op het bord schrijven. Of schrijf volgende zinnen op het bord.

De jongen speelt in het bos.

Rik fietst naar huis.

Die bloem ruikt lekker.

De leerlingen kunnen nu vlot lezen.

Bespreek ze zinnen aan de hand van volgende items:

- Over wie / wat wordt iets gezegd? Dit is het onderwerp.
- Welk woord verandert als ik het onderwerp omzet van enkelvoud naar meervoud? Dit is de persoonsvorm.

Ondersteun visueel met kleurkrijt.

Oefening 7

Remediëring

Schrijf volgende zinnen op het bord.

Jan speelt met de bal.

Rik en Jan spelen met de bal.

Bespreek de zinnen. Laat de verschillen verwoorden. Relateer de bespreking aan de begrippen enkelvoud en meervoud. Concludeer dat wanneer het onderwerp verandert ook het werkwoord (de persoonsvorm) verandert. Ze staan met elkaar in verband en zijn betrokken op elkaar.

Oefening 8

Remediëring

Confronteer de leerlingen met volgende uitspraken.

De thermometer geeft 22 graden aan.

Bij 25 graden voelen die oude mensen zich echt niet goed.

Bespreek de uitspraken. Laat eventueel op een thermometer de temperatuur van het moment aflezen. Geef aan dat dit een waarneembare, correcte en juiste vaststelling is die we aanduiden als een feit. Het is iets dat werkelijk is of echt heeft plaatsgehad. Bij de tweede uitspraak wordt er van uitgegaan dat oude mensen zich niet goed voelen bij 25 graden. Dit is een veronderstelling, een vooronderdeel, een ongegronde mening. We zijn daar niet zeker van.

Oefening 9

Remediëring

Bied volgende teksten aan.

Tekst 1: Henri Dumant werd in Genève (Zwitserland) geboren in 1828. Zijn ouders waren mensen die zich inzetten voor de zieken, wezen en armen. Ook Henri deed wat hij kon voor mensen die het minder goed hadden. Hij werd zakenman en reisde voor zijn beroep heel de wereld rond.

Tekst 2: 'Oh! God! Er komt nu iets naar buiten. Het kronkelt als een slang ... En daar is er nog een, en nog een! Het lijken wel vangarmen. Het wezen is zo groot ... ik zou zeggen ... als een beer! En het blinkt als vochtig leder. Maar dat gezicht, dames en heren, dat gezicht! Onbeschrijfelijk is het. Ik kan er haast niet naar kijken. De ogen zijn zwart en ze fonkelen als die van een slang.

Bespreek de teksten aan de hand van volgende vragen (zie les 3A):

- Uit welke tekst kan je iets leren?
- Welke tekst geeft informatie?
- Welke tekst is bedoeld als ontspanning?
- Welke tekst gaat over dingen zoals ze zijn?
- Welke tekst bevat kleurrijke woorden?
- ...

Concludeer het volgende: Met 'non-fictie' worden informatieve teksten of beelden aangeduid, die hoofdzakelijk op de werkelijkheid betrekking hebben. Dit in tegenstelling tot fictie, dat zich afspeelt in de fantasie van de maker van de teksten of beelden. Onder 'werkelijkheid' wordt in dit verband verstaan wat de maker als werkelijkheid beschouwt.

Oefening 10

Remediëring

De leerling zegt een zin over wat hij **gisteren** deed en over wat hij **nu** doet. Schrijf de zinnen op het bord. Vestig de aandacht op de persoonsvorm. Laat het verschil verwoorden. Stuur bij via volgende vragen. Is het voorbij? Ben je er nog mee bezig? Wanneer gebeurt(t)de het? Concludeer samen met de leerling dat de persoonsvorm bepaalt in welke tijd een zin staat. Laat de leerlingen nog zinnen zoeken en vraag ze om te zetten van verleden naar tegenwoordige tijd en omgekeerd.

Oefening 11

Remediëring

Confronteer de leerlingen met volgende zinnen.

Rik loopt naar huis. / Rik liep naar huis.
An kleurt de prent. / An kleurde de prent.

Trek de aandacht op de **klankverandering** bij het werkwoord lopen en de **niet-klankverandering** bij het werkwoord kleuren bij het omzetten in een andere tijd. De leerlingen zoeken nog voorbeelden van zulke werkwoorden.